

PAWEŁ KALETA*

SKUTECZNOŚĆ ZAWARCIA UMOWY POŻYCZKI PRZEZ PARAFIE BEZ ZEZWOLENIA BISKUPA

WPROWADZENIE

Prawne umocowanie parafii do zarządzania swoim majątkiem zostało określone w kan. 1254 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego¹, w art. 52 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego² oraz art. 23 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z 1993 r.³ Jednak ani ustawa wyznaniowa, ani Konkordat, do ważności aktów nadzwyczajnego zarządzania nie wymagają uprzedniego uzyskania opinii parafialnej rady ds. ekonomicznych oraz pisemnego upoważnienia ordynariusza, o jakich mowa w prawie kanonicznym.

Przedstawiony problem niewątpliwie dotyczy szerszego zagadnienia, które generalnie dotyczy relacji pomiędzy prawem kanonicznym i świeckim⁴ i które można sprowadzić do pytania: jak dalece to,

---

* Ks. dr, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: kaleta@kul.lublin.pl

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 1983, Pars II; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu tekst dwujęzyczny, E. Szafrowski (tłumaczenie) i komisja naukowa pod red. K. Dynarskiego, Poznań 2008, (dalej - KPK.).

² Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 29, poz. 154 z późn. zm. (dalej – u.s.p.k.k.).

³ Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318, (dalej – Konkordat)

⁴ Zob. R. Sobański, *Prawo kościelne a prawo świeckie*, „Prawo Kanoniczne” 1987, nr 3-4, s. 63-74.

co obowiązuje w prawie kanonicznym powinno być sankcjonowane prawem państwowym⁵. Abstrahując od wieloaspektowości tego zagadnienia, z uwagi na ramy określone omawianym tematem, problem należy zawęzić do pytania: czy normy wewnętrzne obowiązujące w strukturze Kościoła katolickiego mogą wpływać na ważność czynności prawnych związanych z zarządzaniem majątkiem kościelnym na gruncie prawa polskiego?

Dodać należy, że jedną z ważniejszych przyczyn zaistniałego problemu jest to, że prawo kanoniczne ogranicza zakres kompetencji proboszcza co do ważności aktów przekraczających granicę zwyczajnego zarządzania i wymaga pisemnego upoważnienia biskupa diecezjalnego, co jest obce prawu cywilnemu⁶. Niewątpliwie zagadnienie to rodzi niemałe trudności interpretacyjne dla organów orzekających. Wymownym tego dowodem są kontrowersje w zakresie wykładni prawa kanonicznego w orzeczeniach Sądu Najwyższego⁷.

Przedmiotem rozważań w niniejszym opracowaniu będą umowy pożyczki zawierane przez kościelną osobę prawną, bez uprzedniego zezwolenia wydanego przez biskupa diecezjalnego oraz skutki, jakie wywierają na płaszczyźnie prawa kanonicznego i cywilnego. Poznanie wykładni prawa kanonicznego, jak również orzeczeń sądowych w tym względzie, może być przydatne w określeniu ważności zawartej umowy i może stanowić ważny punkt odniesienia szczególnie dla banków jak i osób fizycznych zawierających umowę pożyczki z kościelną osobą prawną.

⁵ Szerzej zob. R. Sobański, *Problem stosunku Kościół – Państwo w teorii i praktyce*, „Prawo Kanoniczne” 1992, nr 3-4, s. 9-22.

⁶ Szerzej zob. M. Pietraszewski, M. Tyrakowska, *Status kościelnych osób prawnych jako przedsiębiorców*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2011, t. LXXXIV, s. 249-270. Zob. M. Strzała, *Skuteczność norm prawa kanonicznego w zakresie reprezentacji kościelnych osób prawnych w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, w: *Prawo państwowe a prawo wewnętrzne związków wyznaniowych. Pamiętnik VII Zjazdu Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego, Gniezno 11-12 IX 2010*, red. K. Krasowski, M. Materniak-Pawłowska, M. Stanulewicz, Poznań 2010, s. 211-222.

⁷ Zob. B. Rakoczy, *Prawo kanoniczne w orzecznictwie sądów polskich*, w: *Prawo wyznaniowe w Polsce (1989-2009). Analizy – dyskusje – postulaty*, red. D. Walencik, Katowice – Bielsko-Biała 2009, s. 275-283.

I. POJĘCIE POŻYCZKI

Przepisy prawa kanonicznego nie formułują wprost pojęcia pożyczki. Odnośnie tego terminu prawodawca kościelny poświęca *expressis verbis* jedynie kan. 1284 § 2 pkt 5, który zobowiązuje zarządcę majątku kościelnego, aby: „Wypłacał w ustalonych terminach procenty, należne z tytułu pożyczki lub zastawu, czuwając nad odpowiednim zwrotem głównej sumy długu”. Doktryna prawa kanonicznego zakres pojęciowy pożyczki czerpie z prawa cywilnego⁸. Zgodnie z art. 720 k.c. „Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy lub rzeczy oznaczonych tylko do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości”⁹.

W ujęciu Kodeksu cywilnego umowa pożyczki:

- a) jest umową konsensualną, tj. dochodzi do skutku przez samo oświadczenie woli dwóch stron, z których jedna zobowiązuje się przenieść własność rzeczy lub pieniędzy na drugą osobę (biorącego pożyczkę), a ta zobowiązuje się po upływie określonego czasu przenieść z powrotem własność takich samych rzeczy tego samego gatunku lub pieniędzy¹⁰;
- b) jest umową dwustronnie obowiązującą, ponieważ obie strony zaciągają względem siebie zobowiązania: dający pożyczkę – do przeniesienia własności przedmiotu, a biorący pożyczkę – do zwrotu tego przedmiotu¹¹;
- c) może być umową odpłatną bądź nieodpłatną. Regułą jest, że pożyczki udzielane przez banki są umowami odpłatnymi. Bank bowiem od przyznanej kwoty pożyczki pobiera prowizję oraz odsetki za korzystanie z kapitału¹².

⁸ Por. Kan 1290.

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.

¹⁰ J. Lewandowski, *Zarys prawa dla ekonomistów*, Warszawa 1987, s. 479.

¹¹ B. Bładowski, A. Gola, *Pożyczka kredyt użyczenie*, Warszawa 1985, s. 6-7.

¹² I. Heropolitańska, E. Borowska, *Kredyty i gwarancje bankowe*, Warszawa 1997, s. 22-23.

Warto jest tu nadmienić, że do ważności zawarcia umowy pożyczki Kodeks cywilny nie określa szczegółowych form jej zawarcia. Jednakże art. 720 § 2 k.c. stanowi, że umowa pożyczki, której wartość wynosi 500 złotych, powinna być stwierdzona pismem¹³. Nieistotne jest również określenie czasu ani sposób korzystania z przedmiotu umowy pożyczki, ponieważ to od woli stron zależy czy ma to być pożyczka długo, czy krótkoterminowa.

Zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, umowa pożyczki powinna być zawarta w formie pisemnej¹⁴, jednak nie jest to pod rygorem jej nieważności, ale jedynie dla celów dowodowych¹⁵. Ponadto pożyczka bankowa jest zawsze oprocentowana. Jeżeli strony nie ustaliły wysokości odsetek pobieranych przez bank, wtedy zgodnie z art. 359 k.c. bankowi należą się odsetki ustawowe. Zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych, ustalono wysokość odsetek na poziomie 13% w stosunku rocznym¹⁶.

Wnioskując należy stwierdzić, że przepisy prawa polskiego nie odwołują się w żaden sposób do przepisów prawa kanonicznego. Można rzec więcej, prawo kanoniczne *sui generis* jest prawem obcym w stosunku do norm prawa polskiego.

II. ZAWARCIE UMOWY POŻYCZKI W PRAWIE KANONICZNYM

Umowa pożyczki w prawie kanonicznym wiąże się przepisami dotyczącymi zarówno nadzwyczajnego zarządzania kan. 1281 § 1-3 (tytuł II księgi V KPK) jak i alienacji *sensu largo* kan. 1295 (tytuł III księgi V KPK). Jednak zaznaczyć należy, że Kodeks Prawa Kanonicznego nie definiuje pojęcia pożyczki jak i nie podaje w katalogu czynno-

¹³ Dosłowny zapis wynosi pięć milionów złotych, jednak należy wziąć pod uwagę denominację złotego zgodnie z art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o denominacji złotego, Dz. U. Nr 84, poz. 386.

¹⁴ Art. 6 a pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1376 z późn. zm.

¹⁵ J. Lewandowski, *Zarys prawa*, s. 481.

¹⁶ Dz. U. Nr 220, poz. 1434.

ści nadzwyczajnego zarządzania¹⁷. Stąd pojawia się trudność z właściwym jego stosowaniem, bowiem w doktrynie prawa kanonicznego spotkać można pogląd¹⁸ zaczerpnięty z kodeksu pio-benedyktyńskiego¹⁹, że zaciągnięcie pożyczki bez obciążenia (np. bez ustanowienia hipoteki) nie należy do definicji alienacji *in sensu largo*, ponieważ tego rodzaju czynność prawna nie przynosi pogorszenia stanu posiadania²⁰.

W aktualnym stanie prawnym trudno jednak z taką tezą się zgodzić, szczególnie gdy weźmie się pod uwagę fakt, że w kan. 1295 nie jest mowa „o pogorszeniu stanu posiadania”, lecz o takiego rodzaju transakcjach, na skutek których majątek kościelnej osoby prawnej może znaleźć się w gorszej sytuacji²¹. Jednocześnie odnotować należy, że zaciągnięcie każdej pożyczki niesie ze sobą realne zagrożenie jej niespłacenia, stąd stan majątku kościelnej osoby prawnej może znaleźć się w gorszej sytuacji. Niewątpliwie, jeśli zaciągnięcie pożyczki nie jest zabezpieczone hipoteką na nieruchomości pożyczkobiorcy, to bank zapewne dokona innego rodzaju zabezpieczenia jak: poręczenia według prawa cywilnego, poręczenia wekslowego, zastawu na lokatach, zastawu rejestrowego na rzeczach ruchomych lub ubezpieczenie kredytu²². Trudno zatem uznać, że zaciągnięcie pożyczki nie wiąże się z żadnym ryzykiem pogorszenia sytuacji majątkowej pożyczkobiorcy. Chociaż umowa pożyczki może być umową nieodpłatną (od osoby fizycznej), to jednak pożyczka zaciągnięta w banku (od osoby prawnej) jest umową odpłatną w postaci prowizji i oprocentowania²³. Jeśli zatem

---

¹⁷ Nadzwyczajne zarządzanie to jakiegokolwiek akty prawne dokonane na majątku kościelnym, które wprowadzają w nim zmiany, zob. W. Wójcik, *Księga V. Dobra doczesne Kościoła*, w: *Księga V. Dobra doczesne Kościoła. Księga VI. Sankcje w Kościele*, red. W. Wójcik, J. Kukowski, F. Lempa, t. 4, Lublin 1987, s. 77.

¹⁸ Zob. M. Sitarz, *Warunki alienacji majątku kościelnego według KPK 1983*, „Rocznik Nauk Prawnych” 2000, t. 10, s. 96.

¹⁹ F. Bączkiewicz, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958, s. 578.

²⁰ M. Sitarz, *Słownik prawa kanonicznego*, Warszawa 2004, s. 14.

²¹ Zob. L. Świto, *Alienacja majątku kościelnego w diecezjach rzymskokatolickich w Polsce*, Olsztyn 2010, s. 91.

²² J. Królak-Werwińska, *Warunki otrzymania kredytu inwestycyjnego przez parafię*, „Monitor Prawny Proboszcza” 2011, nr 1, s.11-13.

²³ W. Popiołek, *Komentarz do art. 720 k.c. w: Kodeks cywilny*, t. 2, *Komentarz do art. 450-1088*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2009, s. 571.

zawarta umowa pożyczki jest umową odpłatną przewidującą obowiązek uiszczenia przez pożyczkobiorcę określonych odsetek, to już sam ten fakt wskazuje, że z umową pożyczki związane jest ryzyko pogorszenia sytuacji majątkowej pożyczkobiorcy, wynikające z konieczności zwrotu nie tylko przedmiotu (sumy) pożyczki, ale i umownych odsetek (pomijając niejednokrotnie odsetki karne). Ponadto umowa pożyczki będąca w samej istocie umową o charakterze zobowiązaniowym powoduje powstanie po stronie pożyczkobiorcy wierzytelności, której zaspokojenia wierzyciel może ostatecznie dochodzić w postępowaniu egzekucyjnym. To z kolei spowodować może powstanie nie tylko nowych kosztów obciążających pożyczkobiorcę, ale i utratę składników jego majątku. W świetle powyższego teza, że zaciągnięcie pożyczki niezabezpieczonej ograniczonym prawem rzeczowym nie może spowodować pogorszenia sytuacji majątkowej osoby prawnej i co za tym idzie, nie jest czynnością alienacyjną *in sensu largo* – wydaje się wysoce wątpliwa²⁴.

Prawodawca kościelny na mocy kan. 1281 § 1 do ważnego dokonania aktu nadzwyczajnego zarządzania zobowiązuje zarządcę do: *primo*, uzyskania opinii parafialnej rady ds. ekonomicznych²⁵; *secundo*, uzyskania pisemnego upoważnienia od ordynariusza, jeśli wysokość pożyczki przekracza granice i sposób zwyczajnego zarządzania²⁶.

Dodać należy, że chociaż parafialna rada do spraw ekonomicznych jest organem doradczym, to zgodnie z kan. 127 § 1, wysłuchanie jej opinii jest wymagane do ważności aktu administracyjnego. *A contrario* parafialna rada ds. ekonomicznych nie jest wymieniana przez ustawę o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego. Dla określenia granic przekraczających zwyczajny zarząd uprawniony jest biskup diecezjalny, który po wysłuchaniu zdania rady do spraw ekonomicznych, powinien określić tego rodzaju czynności w odniesieniu do podległych mu osób prawnych²⁷. Natomiast drugim organem do wytyczenia tychże

²⁴ L. Świto, *Alienacja*, s. 92.

²⁵ Potwierdzenie tej wykładni stanowią statuty synodów diecezjalnych. Zob. kan. 1280; zob. P. Kaleta, *Zadania zarządcy majątku kościelnego w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i w polskich synodach diecezjalnych*, Lublin 2012, s. 196-202.

²⁶ Kan. 1281 § 2.

²⁷ Tamże.

granic jest konferencja biskupów²⁸. Jednocześnie należy nadmienić, że jak dotąd wykaz nadzwyczajnego zarządzania nie został wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, a poszczególne akty prawne wydane przez biskupów diecezjalnych nie są jednolite. Oto przykłady:

W archidiecezji gnieźnieńskiej określono dla podległych biskupowi osób prawnych kwotę dwudziestu najniższych krajowych wynagrodzeń²⁹. W diecezji wrocławskiej ustanowiono, że kościelne osoby prawne podległe biskupowi wrocławskiemu nie mogą zaciągać pożyczek pieniężnych powyżej 5.000 zł, a na ich zaciągnięcie wymagane jest pozwolenie Kurii Diecezjalnej³⁰. Z kolei w diecezji sosnowieckiej proboszcz parafii nie może bez uzyskania uprzedniej pisemnej zgody biskupa diecezjalnego zawierać jakichkolwiek umów, których przedmiotem są dobra ruchome, jeżeli ich wartość przekracza kwotę 10.000 zł³¹. Podobne rozporządzenie zostało wydane w diecezji radomskiej, żadna osoba duchowna zarówno jako osoba fizyczna jak i reprezentant kościelnej osoby prawnej powyżej 10.000 zł nie może podjąć zadłużenia w instytucjach finansowych bez uprzedniej zgody Wydziału Administracyjno-Ekonomicznego Kurii Diecezji Radomskiej³². Z kolei dekret Biskupa Polowego Wojska Polskiego z 16 września 2011 r. dotyczący zarządu mienia kościelnego zakazuje proboszczom bez uprzedniego pisemnego upoważnienia Biskupa Polowego Wojska Polskiego na zaciąganie kredytów powyżej sumy 4 średnich krajowych, zakaz ten dotyczy również poręczania majątkiem kościelnej osoby prawnej, wykupywania, wynajmowania lub odstępowania mieszkania użytkowego (kwatery służbowej) oraz alienacji³³.

Z powyższego wynika, że określenie granic, związanych z nadzwyczajnym zarządzaniem w poszczególnych diecezjach nie jest jedno-

---

²⁸ Kan. 1277.

²⁹ *Trzeci powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej z okazji Milenium jej powstania*, Gniezno 2001, statut 403.

³⁰ *Zarządzenie Biskupa Włocławskiego z 23 października 2003 r. w nawiązaniu do statutu nr 496 II Synodu Diecezji Włocławskiej*, Włocławek 1994.

³¹ *Zarządzenie biskupa diecezjalnego w sprawie zarządu majątkiem parafialnym*, (L.dz. 1390/2009) „Okólnik duszpastersko-informacyjny” 2009, nr 4, s. 14.

³² Z. Zimowski, *Dekret w sprawie zaciągania kredytów przez duchownych*, (L.dz. 1429/05) „Kronika Diecezji Radomskiej” 2005, nr 14, s. 548-549.

³³ L.dz. 1122/SOK/2011.

lite. Proboszcz podejmując akty prawne związane z majątkiem jest zobowiązany uwzględnić oprócz prawa powszechnego również prawo partykularne, które w tym względzie stanowi uszczegółowienie i dostosowanie norm prawa powszechnego do lokalnych warunków ekonomiczno-gospodarczych. Ponadto przy zaciąganiu pożyczek należy wziąć również pod uwagę wysokość pożyczki, czy ta suma nie jest zrównana z alienacją. Wówczas należy zachować przepisy kan. 1291.

Podsumowując tę część rozważań można stwierdzić, że umowa pożyczki należy do aktu nadzwyczajnego zarządzania i alienacji *sensu largo*. Do ważności aktu prawnego wymagane jest, aby zarządca uprzednio zasięgnął opinii parafialnej rady do spraw ekonomicznych, a w przypadku jej braku przynajmniej dwóch doradców, a następnie uzyskał pisemne upoważnienie od ordynariusza. Natomiast bark zachowania tej procedury jest obwarowany sankcją nieważności aktu³⁴.

III. SKUTECZNOŚĆ PRAWA KANONICZNEGO W PORZĄDKU PAŃSTWOWYM

Obowiązująca Konstytucja z dnia 2 kwietnia 1997 r. jak i Konkordat oraz ustawa o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego nie zapewniają skuteczności prawa kanonicznego w porządku państwowym³⁵. Przytoczone przepisy prawa określają bezpośrednie regulacje prawne, jakie zachodzą między Kościołem katolickim a Rzeczpospolitą Polską. Jednak *expressis verbis* nie wymieniają prawa kanonicznego jako obowiązującego na forum prawa cywilnego. Co więcej prawo kanoniczne nie jest wymieniane w art. 87 Konstytucji RP jako źródło prawa polskiego. Zatem stosunek prawa kanonicznego do prawa cywilnego, jest stosunkiem dwóch autonomicznych systemów prawnych, tworzonych w ramach tych społeczności³⁶ i trudno je uznać jako

³⁴ Kan. 1281.

³⁵ J. Krukowski, *Realizacja konkordatu z 1993 r. w prawie polskim*, „Studia Prawnicze” 1999, nr 3, s. 14.

³⁶ R. Sobański, *Problem stosunku Kościół-państwo w teorii i w praktyce*, „Prawo Kanoniczne” 1992, nr 3-4, s. 15.

równorzędne. Przepisy prawa kanonicznego mogłyby obowiązywać na forum prawa cywilnego, gdyby na to normy prawa polskiego lub umów międzynarodowych zostały uzupełnione o normy „zewnętrzne” pochodzące ze źródeł prawa kanonicznego.

Przedstawioną tezę potwierdza również fakt, że KPK nie posiada legitymizacji ustawowej tzn. przepisy kanoniczne nie stały się przepisami powszechnie obowiązującymi i znanymi kontrahentom świeckim na mocy ustawy³⁷ ani nie były promulgowane w dzienniku urzędowym. Nadto kan. 1 KPK określa, że „Kanony tego Kodeksu dotyczą jedynie Kościoła łacińskiego” jak również kan. 11 tegoż Kodeksu stanowi, że: „Ustawom czysto kościelnym podlegają ochrzczeni w Kościele katolickim lub do niego przyjęci [...]”. Trudno jest więc oczekiwać, aby instytucje finansowe o jakich jest mowa w niniejszej publikacji były podmiotami prawa kanonicznego.

Zatem pojawia się problem dotyczący pewności obrotu cywilnoprawnego w przypadku kościelnych osób prawnych. Prawo kanoniczne do ważności aktów nadzwyczajnego zarządzania wymaga pisemnego upoważnienia ordynariusza, natomiast doktryna prawa cywilnego wprost nie sankcjonuje nieważności czynności prawnej, jeśli taka zaszała na płaszczyźnie prawa kanonicznego³⁸.

Trudno jest również zgodzić się z kolejną przesłanką, że KPK jest statutem w takim rozumieniu, w jakim pojęcie „prawo statutowe” odnoszone jest m.in. do osób prawnych prawa handlowego³⁹. Parafia nie ma takiego statutu⁴⁰ ani innego aktu wydanego na podstawie delegacji ustawowej, regulującej jej ustrój i funkcjonowanie. Stąd argumenty odwołujące się do art. 35; 38 jak i 39 k.c. są wysoce wątpliwe. Natomiast zgodzić się trzeba, że KPK funkcję statutu posiada na etapie

³⁷ Zob. M. Pietrzak, *Prawo kanoniczne w polskim systemie prawnym*, „Państwo i Prawo” 2006, z. 8, s. 28.

³⁸ B. Rakoczy, *Glosa do wyroku z dnia 27 lipca 2000 r. IV CKN 88/00*, OSP 2003, nr 9, poz. 115.

³⁹ A. Mezglewski, *Opinia prawna dotycząca problemu obowiązywania prawa wewnętrznego związków wyznaniowych w obrocie prawnym*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, t. 3, s. 252.

⁴⁰ Statut taki jest składany właściwemu organowi rejestrowemu (ministrowi) wraz z wnioskiem o zarejestrowanie kościoła, natomiast w odniesieniu do parafii nie uregulowano tych zagadnień.

rejestracji kościelnych osób prawnych, a rozszerzanie tych przepisów na regulacje dotyczące ustroju i sposobu działania kościelnych osób prawnych stanowi daleką nadinterpretację obowiązujących przepisów, ponieważ przepisy szczegółowe nie określają ustroju i sposobu działania kościelnych osób prawnych.

Inaczej sprawa wygląda w przypadku kościelnych osób prawnych innych niż parafie i diecezje, gdyż te (np. stowarzyszenia, fundacje) nie są powoływane na mocy art. 10 u.s.p.k.k., ale na podstawie przepisów prawa polskiego⁴¹. Zatem statuty tychże osób prawnych są ujawniane w Krajowym Rejestrze Sądowym⁴².

Dodać należy, że kościelna osoba prawna, która występuje w obrocie cywilnoprawnym występuje jako osoba prawna prawa cywilnego, a nie kanonicznego, stąd powinna być – co wydaje się słuszne – poddana jego regulacjom (prawo cywilne, administracyjne, finansowe itp.). Ponadto ani u.s.p.k.k., ani Konkordat nie przewidują żadnych ograniczeń proboszcza (administratora) o jakich stanowi KPK. W konkluzji stwierdzić należy, że trudno jest odnaleźć podstawę prawną mocującą skuteczność prawa kanonicznego na forum prawa cywilnego⁴³.

Wydaje się słuszny postulat, aby kanoniczny wymóg uzyskania uprzedniego zezwolenia ordynariusza rozważyć na gruncie prawa cywilnego w kategoriach zgody osoby trzeciej. Przy czym warto podkreślić, że wymóg taki powinien wynikać wyłącznie z ustawy szczegółowej⁴⁴, a skoro ani u.s.p.k.k. ani Konkordat tych norm nie regulują należy zastosować ogólne zasady działania i reprezentacji osób prawnych.

Podsumowując, należy zgodzić się z opinią A. Mezglewskiego, że „Konstytucyjne określenie kompetencji organów kościelnych i państwowych służy dobrze pojętemu dobru zainteresowanych kościo-

---

⁴¹ Art. 4 ust 3 Konkordatu; Konferencja Episkopatu Polski, *Pro memoria Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski w sprawie możliwości uzyskiwania osobowości prawnej na podstawie art. 4 ust. 3 Konkordatu*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2003, nr 8, s. 34.

⁴² Art. 8a ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz. U. Nr 121, poz. 769.

⁴³ M. Jasiakiewicz, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2000 r. IV CKN 88/00*, „Rejent” 2005, nr 1, s. 124.

⁴⁴ Por. Z. Radwański, *System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 1, red. Z. Radwański, Warszawa 2002, s. 306-308; M. Safian, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, red. J. Pietrzykowski, Warszawa 2002, s. 199.

łów. Przyznanie natomiast organom państwowym kompetencji do stosowania, a tym bardziej do interpretowania prawa kanonicznego stanowiłoby poważne zagrożenie dla ich instytucjonalnego bytu⁷⁴⁵.

IV. ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Orzecznictwo Sądu Najwyższego rodzi również niemałe trudności interpretacyjne szczególnie, gdy zajmowane stanowiska nie są jednolite⁴⁶. Dowodzą tego kontrowersje w zakresie wykładni prawa kanonicznego i jego skuteczności w prawie polskim. Z uwagi na fakt, że jurysdyktura Sądu Najwyższego w znaczący sposób wpływa na kształt obowiązującego prawa, zwłaszcza na jego praktyczne odniesienie, zaprezentowanie kluczowych orzeczeń SN wydaje się zasadne.

Pierwszym, który wywołał dyskusję w tej sprawie, był wyrok SN z dnia 27 lipca 2000 r. (sygn. IV CKN 88/2000)⁴⁷. W jego uzasadnieniu wskazano, że: „Zawarcie umowy kredytu bez zezwolenia właściwego biskupa diecezjalnego jest sprzeczne z prawem określającym sposób działania parafii jako kościelnej osoby prawnej i prowadzi do nieważności czynności prawnej”. Wyrok ten zapoczątkował ożywioną dyskusję w literaturze prawniczej na temat stosowania przez polskie sądy prawa kanonicznego. W glosach, z których dwie są aprobujące, jedna częściowo krytyczna i trzy zdecydowanie krytyczne, odnaleźć można wiele odniesień prawnych⁴⁸.

⁴⁵ A. Mezglewski, *Opinia prawna*, s. 255.

⁴⁶ Szerzej zob. L. Świto, *Norma prawna w orzecznictwie Sądu Najwyższego – wykładnia czy prawotwórstwo?* w: *Filozofia prawa a praktyka prawnicza*, red. A. Orłowska, P. Polczuk, L. Świto, Olsztyn 2010, s. 151-162.

⁴⁷ OSP 2003, nr 9, poz. 115; OSP 2004, nr 5, poz. 58. Zob. też wyrok SN z dnia 12 marca 1997 r., II CKN 24/97, niepubl.

⁴⁸ B. Rakoczy, *Glosa*, OSP 2003, nr 9, poz. 115 – glosa aprobująca; R. Szytk, *Kościół i związki wyznaniowe jako podmioty czynności prawnych w praktyce notarialnej*, „Rejent” 2005, nr 2, s. 82 – glosa aprobująca; M. Krzemiński, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2000 r. IV CKN 88/00*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 10, s. 20 – glosa częściowo krytyczna; G. Radecki, *Glosa*, OSP 2004, nr 5, poz. 58 – glosa krytyczna; M. Jasiakiewicz, *Glosa*, s. 122-137 – glosa krytyczna; M. Pietrzak, *Prawo kanoniczne*, s.16-31 – komentarz krytyczny.

W glosie aprobującej skuteczność prawa kanonicznego wyprowadzono z art. 2 u.s.p.k.k. i art. 5 Konkordatu, zgodnie z którym „Kościół rządzi się w swoich sprawach własnym prawem, swobodnie wykonuje władzę duchowną i jurysdykcyjną oraz zarządza swoimi sprawami”. W glosie aprobującej B. Rakoczy zgadzając się z rozstrzygnięciem SN stwierdził, że naruszenie przepisów prawa kanonicznego wywołuje również określone skutki cywilnoprawne, co przemawia za nieważnością dokonania takiego aktu prawnego⁴⁹. Ponadto glosator wskazał, że podmiot prowadzący działalność bankową, z uwagi na specyfikę kontrahenta jak i kwotę kredytu, winien dołożyć większych starań, czego w tym przypadku nie uczynił.

W glosach krytycznych podnoszono przede wszystkim niedopuszczalność stosowania przez SN prawa kanonicznego i błędną wykładnię art. 2 u.s.p.k.k. Wskazano, że bank nie może być związany prawem kanonicznym (por. kan. 1 KPK), a więc nie ma obowiązku znać i stosować się do tego systemu prawnego⁵⁰. Ponadto wnoszono argumenty o niedopuszczalności stosowania art. 2 u.s.p.k.k. stanowiącego, że „Kościół rządzi się w swych sprawach własnym prawem”. Wskazywano, że cytowane „własne prawo” dotyczy jedynie regulacji spraw wewnętrznych w Kościele i nie daje żadnych uprawnień parafii do skutecznego działania w państwowym porządku prawnym. Zawieranie umów kredytowych z bankiem nie może być objęte terminem „zarządzanie swoimi sprawami”, kiedy dotyczy to pieniędzy należących do banku⁵¹.

W kolejnym orzeczeniu Sąd Najwyższy podjął kwestię cywilnego znaczenia norm prawa kanonicznego. W wyroku z dnia 24 marca 2004 r. (IV CK 108/03)⁵² SN stwierdził, że „Ważność dokonanych przez proboszcza czynności przekraczających granicę i sposób zwyczajnego zarządzania, określonych w statucie lub stosownym akcie biskupa diecezjalnego, zależy od uprzedniego pisemnego upoważnienia ordynariusza, a czynności o charakterze alienacji dóbr – od zezwolenia

⁴⁹ Zob. B. Rakoczy, *Glosa*.

⁵⁰ M. Jasiakiewicz, *Glosa*, s. 123.

⁵¹ M. Pietrzak, *Prawo kanoniczne*, s. 25.

⁵² OSNC 2005, nr 4, poz. 65.

władzy określonej w kan. 1292 KPK”. W tym wyroku Sąd Najwyższy skorygował swoje stanowisko odnośnie art. 2 u.s.p.k.k. stwierdzając, że przepis ten winien być odczytany jako deklaracja autonomii i niezależności państwa oraz Kościoła. W konsekwencji, państwo nie jest uprawnione do regulowania spraw wiary, a prawo kanoniczne nie wywiera bezpośrednich skutków w sferze prawa państwowego, chyba że prawo (ustawa lub umowa międzynarodowa) na to zezwala. Pomimo trafnej konstatacji, Sąd Najwyższy uznał skuteczność prawa kanonicznego na podst. art. 35; 38 i 39 k.c. Uwzględniając teorię organów SN uznał, że ograniczenia do podjęcia czynności prawnej wynikać mogą z ustawy lub statutu. Idąc dalej, SN uznał że KPK jest statutem kościelnej osoby prawnej. Wyrok ten był przedmiotem dwóch glos – obie częściowo aprobujące⁵³.

W zakresie omawianej w niniejszym artykule problematyki pożyczek i kredytów warto wskazać dwa kolejne wyroki Sądu Najwyższego; z dnia 2 lutego 2005 r. sygn. akt IV CK 480/04⁵⁴ i z dnia 17 lutego 2005 r. sygn. akt IV CK 582/04⁵⁵. Sąd Najwyższy stwierdził, że z uwagi na fakt, iż w czasie zawierania przedmiotowych umów brak było norm wydanych przez biskupa diecezjalnego określających czynności przekraczające granice i sposób zwyczajnego zarządzania, stąd proboszcz nie miał obowiązku uzyskania pisemnego zezwolenia biskupa diecezjalnego na zawarcie umowy pożyczki. Konsekwencją tego było stwierdzenie, że czynność prawna była ważna i parafia powinna odpowiadać za zaciągniętą pożyczkę. W literaturze wyroki te spotkały się z dwiema glosami krytycznymi⁵⁶.

Od 2008 r. można zauważyć zmianę w linii orzeczniczej Sądu Najwyższego. Co prawda przedstawione poniżej sprawy nie dotyczą

---

⁵³ B. Rakoczy, *Glosa do wyroku SN z dnia 24 marca 2004 r., IV CK 108/03*, „Rejent” 2005, nr 11, s. 131 – glosa częściowo aprobująca; G. Radecki, *Glosa do wyroku SN z dnia 24 marca 2004 r., IV CK 108/03*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 1, s. 134 – glosa częściowo aprobująca.

⁵⁴ LEX nr 177273.

⁵⁵ LEX nr 176007.

⁵⁶ B. Rakoczy, *Glosa do wyroku SN z dnia 2 lutego 2005 r., IVCK 480/04*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2009, t. 1, s. 206-216; Tenże, *Glosa*, „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2009, nr 2, s. 159-164.

umowy pożyczki lecz alienacji, to jednak z uwagi na obowiązek uzyskania zgody biskupa diecezjalnego warto o nich wspomnieć. SN w uchwale z dnia 19 grudnia 2008 r. sygn. akt III CZP 122/08⁵⁷ uznał, że „Sprzedaż nieruchomości przez kościelną osobę prawną osobie świeckiej, bez wymaganego w prawie kanonicznym zezwolenia właściwej władzy kościelnej, stanowi czynność prawną niepełną” (tzw. czynność prawną kulejącą *negotium claudicans*). W literaturze uchwała ta spotkała się z ożywioną dyskusją, o czym świadczy pięć glos krytycznych⁵⁸ i dwie aprobujące⁵⁹. W tym względzie na uwagę również zasługuje wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 26 maja 2011 sygn. akt I ACa 356/11, który odzwierciedla ukształtowaną już linię orzecznictwa i stanowi swego rodzaju podsumowanie istniejącej w orzecznictwie polemiki odnośnie skuteczności norm prawa kanonicznego w prawie polskim. Zdaniem SA w Poznaniu, rzeczony brak zgody właściwych władz kościelnych na dokonanie czynności prawnej przez kościelną osobę prawną stanowi czynność prawną niepełną (*negotium claudicans*)⁶⁰. Podjęta czynność prawna będzie wówczas ważna, kiedy uzyska pisemne zezwolenie od ordynariusza, to zaś w konsekwencji spowoduje, że doszło do osiągnięcia skutku zamierzonego przez strony. Przedstawione orzeczenie Sądu Apelacyjnego wydaje się być konsekwencją wcześniejszego stanowiska Sądu Najwyższego.

Konkludując trudno jest się zgodzić ze stanowiskiem, że prawo kanoniczne ma statutowy charakter. Przyjąć można jedynie, że na

⁵⁷ „Biuletyn Sądu Najwyższego” 2008, nr 12, poz. 7.

⁵⁸ J. Kuźmicka-Sulikowska, P. Machnikowski, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, OSP 2010, nr 2, s. 120-126; A. Januchowski, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, OSP 2010, nr 2, s. 127-132; A. Pawluk, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Rejent” 2010, nr 7, s. 150-156; M. Plisiecki, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Rejent” 2010, nr 7, s. 156-170; T. Kotuk, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, Lex nr 151869.

⁵⁹ M. Pietraszewski, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Rejent” 2010, nr 3, s. 211-230; B. Rakoczy, *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, nr 3, s. 193-200.

⁶⁰ B. Rakoczy, *Skuteczność norm prawa kanonicznego w prawie polskim. Komentarz do tezy wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 26 maja 2011*, „Monitor Prawny Proboszcza” 2012, nr 9, s. 15.

etapie rejestracji kościelnej osoby prawnej Kodeks Prawa Kanonicznego pełni taki charakter. Trudno również doszukać się podstawy prawnej umożliwiającej uznawanie KPK w stosunkach cywilnoprawnych, gdyż prawo polskie nie odwołuje się do prawa kanonicznego. Postulować należy, aby zakres reprezentacji osób prawnych związków wyznaniowych był rozpatrywany przy zastosowaniu instrumentów wynikających z polskiego porządku prawnego.

ZAKOŃCZENIE

Z przedstawionej analizy wysuwają się następujące wnioski:

- 1) Parafia na mocy w art. 52 u.s.p.k.k. i art. 23 Konkordatu jest podmiotem w obrocie cywilnoprawnym.
- 2) Istnieje związek pomiędzy prawem kanonicznym i cywilnym w zakresie zawierania przez parafię umowy pożyczki. Jednak trudno doszukać się w ustawodawstwie polskim, aby prawo kanoniczne było skuteczne w porządku państwowym. Orzecznictwo sądowe wydaje się nie dostrzegać, że prawo kanoniczne może obowiązywać tylko w drodze wyjątku, tzn. kiedy przepis ustawy na to pozwala.
- 3) Wskazane jest by w każdej diecezji statuty określały czynności przekraczające granice i sposób zwyczajnego zarządzania. W przypadku gdy ich nie ma biskup diecezjalny, wysłuchawszy zdania rady ds. ekonomicznych powinien określić tego rodzaju czynności w odniesieniu do podległych mu osób prawnych.
- 4) Z uwagi na trudność z określeniem czynności nadzwyczajnego zarządzania wydaje się słuszny postulat utworzenia katalogu takich czynności, do którego należy dodać także umowę pożyczki.
- 5) Proboszcz zawierając umowę pożyczki jest zobowiązany uwzględnić oprócz powszechnego prawa kanonicznego również prawo partykularne. W przypadku gdy wysokość pożyczki przekracza granicę i sposób zwyczajnego zarządzania proboszcz przed dokonaniem takiego aktu powinien zasięgnąć opinii parafialnej rady ds. ekonomicznych oraz uzyskać upoważnienie

- od biskupa diecezjalnego, chyba że wysokość pożyczki zrównana będzie z alienacją *sensu largo*, wówczas należy zachować procedury związane z alienacją.
- 6) Odpowiedzialność za brak stosownego upoważnienia w pierwszym miejscu należy do proboszcza a nie do pracowników banku, którzy nie mają obowiązku znać prawa kanonicznego. Stąd rodzi się postulat sumiennego kształcenia duchownych w zakresie kościelnego prawa majątkowego czy to w seminariach duchownych, czy w drodze przeprowadzenia odpowiednich kursów szkoleniowych z zakresu zarządzania majątkiem parafialnym. Natomiast podmiot prowadzący działalność bankową, z uwagi na specyfikę kontrahenta jak i wysokość pożyczki, winien dołożyć starań, by uprzednio uzyskać stosowne zezwolenie od biskupa diecezjalnego.
  - 7) Jeśli proboszcz wyrządziłby szkodę, na skutek niewywiązania się z zawartej umowy pożyczki, zobowiązany jest do jej naprawienia. Parafia nie ponosi odpowiedzialności za czynności nieważnie podjęte przez zarządcę, chyba że odniosłaby z nich korzyść.

BIBLIOGRAFIA

- Bączkowicz F., *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958.
- Bładowski B, Gola A., *Pożyczka kredyt użyczenie*, Warszawa 1985.
- Heropolitańska I, Borowska E., *Kredyty i gwarancje bankowe*, Warszawa 1997.
- Januchowski A., *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, OSP 2010, nr 2.
- Jasiakiewicz M., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2000 r. IV CKN 88/00*, „Rejent” 2005, nr 1.
- Kaleta P., *Zadania zarządcy majątku kościelnego w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i w polskich synodach diecezjalnych*, Lublin 2012.
- Królak-Werwińska J., *Warunki otrzymania kredytu inwestycyjnego przez parafię*, „Monitor Prawny Proboszcza” 2011, nr 1.

- Krukowski J., *Realizacja konkordatu z 1993 r. w prawie polskim*, „Studia Prawnicze” 1999, nr 3.
- Krzemiński M., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2000 r. IV CKN 88/00*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 10.
- Kuźmicka-Sulikowska J., Machnikowski P., *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, OSP 2010, nr 2.
- Lewandowski J., *Zarys prawa dla ekonomistów*, Warszawa 1987.
- Mezglewski A., *Opinia prawna dotycząca problemu obowiązywania prawa wewnętrznego związków wyznaniowych w obrocie prawnym*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, t. 3.
- Pawluk A., *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Rejent” 2010, nr 7.
- Pietraszewski M., *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Rejent” 2010, nr 3.
- Pietraszewski M., Tyrakowska M., *Status kościelnych osób prawnych jako przedsiębiorców*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2011, t. LXXXIV.
- Pietrzak M., *Prawo kanoniczne w polskim systemie prawnym*, „Państwo i Prawo” 2006, z. 8.
- Plisiecki M., *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Rejent” 2010, nr 7.
- Popiołek W., *Komentarz do art. 720 k.c. w: Kodeks cywilny, t. 2, Komentarz do art. 450-1088*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2009.
- Rakoczy B., *Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, nr 3.
- Rakoczy B., *Skuteczność norm prawa kanonicznego w prawie polskim. Komentarz do tezy wyroku Sądy Apelacyjnego w Poznaniu z 26 maja 2011*, „Monitor Prawny Proboszcza” 2012, nr 9.
- Radwański Z., *System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 1, Warszawa 2002.
- Rakoczy B., *Prawo kanoniczne w orzecznictwie sądów polskich*, w: *Prawo wyznaniowe w Polsce (1989-2009). Analizy – dyskusje – postulaty*, red. D. Walencik, Katowice – Bielsko-Biała, 2009.
- Rakoczy B., *Glosa do wyroku z dnia 27 lipca 2000 r. IV CKN 88/00*, OSP 2003, nr 9, poz. 115.
- Rakoczy B., *Glosa*, „Rejent” 2005, nr 11.
- Radecki G., *Glosa*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 1.
- Rakoczy B., *Glosa*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2009, t. 1.

- Rakoczy B., *Glosa*, „Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa” 2009, nr 2.
- Safian M., *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, red. J. Pietrzykowski, Warszawa 2002.
- Sobański R., *Prawo kościelne a prawo świeckie*, „Prawo Kanoniczne” 1987, nr 3-4.
- Sobański R., *Problem stosunku Kościół – Państwo w teorii i praktyce*, „Prawo Kanoniczne” 1992, nr 3-4.
- Strzała M., *Skuteczność norm prawa kanonicznego w zakresie reprezentacji kościelnych osób prawnych w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, w: *Prawo państwowe a prawo wewnętrzne związków wyznaniowych. Pamiętnik VII Zjazdu Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego, Gniezno 11-12 IX 2010*, red. K. Krasowski, M. Materniak-Pawłowska, M. Stanulewicz, Poznań 2010.
- Sitarz M., *Warunki alienacji majątku kościelnego według KPK 1983*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2000, t. 10.
- Sitarz M., *Słownik prawa kanonicznego*, Warszawa 2004.
- Świto L., *Alienacja majątku kościelnego w diecezjach rzymskokatolickich w Polsce*, Olsztyn 2010.
- Świto L., *Norma prawna w orzecznictwie Sądu Najwyższego – wykładnia czy prawotwórstwo?* w: *Filozofia prawa a praktyka prawnicza*, red. A. Orłowska, P. Polczuk, L. Świto, Olsztyn 2010.
- Sztyk R., *Kościóły i związki wyznaniowe jako podmioty czynności prawnych w praktyce notarialnej*, „Rejent” 2005, nr 2.
- Wójcik W., *Księga V. Dobra doczesne Kościoła*, w: *Księga V. Dobra doczesne Kościoła. Księga VI. Sankcje w Kościele*, red. W. Wójcik, J. Kukowski, F. Lempa, t. 4, Lublin 1987.

THE EFFECTIVENESS OF ENTERING INTO A LOAN AGREEMENT BY PARISH
WITHOUT THE BISHOP'S CONCENT

Summary

The parish, under the art. 52 of the relationship between the State and the Catholic Church in Poland Act as art. 23 of the Concordat of 1998 is an entity in the course of civil law. There is a close connection between canon law and civil law regarding entering into a loan agreement. The basis to appeal is by

legislature and the canon case law in article 63 § 1-2 of the Civil Code. The lack of the bishop's consent upholds a sanction of suspended ineffectiveness. It is therefore defective and can only become fully effective upon confirmation.

There should be statutes in each diocese to determine which acts are beyond the limits and the manner of ordinary administration. If there is no provision within the statutes regarding this point, the decision remains with the diocesan bishop who following consultation with the financial committee, determines these acts for the persons subject to him. It would also seem legitimate to stipulate the creation of inventory of measures to form Acts to control extraordinary management, to which loan agreements can be added.

A parish priest entering into a loan agreement is also obliged take into account particular law as well as the common law vested right. If the loan amount exceeds the limits and manner of ordinary administration the parish priest should initially consult the parish finance council and obtain authorisation from the diocesan bishop, prior to taking measures of the act.

The responsibility for the lack of an appropriate authority in the first place belongs to the parish priest and not to the employees of the bank, who do not need to know the canon law. Hence there is a demand for diligent educating of clergy in the Church of patrimonial law in the seminaries and provision of relevant education courses on the management of parish property. In addition, if the parish priest causes harm to a person, as a result of failure to comply with the loan agreement; he is obliged to repair the damage. The parish does not take responsibility for actions taken by the administrator, unless it has gained benefits.

Tłumaczenie własne autora

Key words: loan agreement, canon law, representation juridical person, parish priest

Słowa kluczowe: umowa pożyczki, prawo kanoniczne, reprezentacja kościelnych osób prawnych, proboszcz